

তুমি যেন বল আৰ আমি যেন শুনি

অনিবার্তন

মাধ্যমিক ও উচ্চ মাধ্যমিক পরীক্ষায় উত্তীৰ্ণ যোধাৰী ছাত্র-ছাত্রীদের সরকারী বৃত্তি দেয়াৰ অবস্থা আছে। সম্পত্তি সরকারী বৃত্তিৰ টাকা দেয়া হইতে আবেছেন। এবাৰ বাজেটে (১৯৯২-৯৩) বৃত্তিৰ জন্য নাকি টাকা দেয়া কৰা হয়নি। কাৰণ, কোন খাত থেকে এ টাকা দেয়া হবে তা নিয়ে কথা উঠেছে। তবে এ ব্যাপারে সরকারীৰ কৰক থেকে কোন কথাৰাভাৰ্তা শোনা যায়নি। এদিকে গত ১৯৯২ সালেৰ ১৩ জানুৱাৰি হতে সরকাৰী বাধ্যতামূলক প্ৰাথমিক শিক্ষার জন্য জেলাপ্রতি একটি ধানায় প্ৰাথমিক বিদ্যালয় নিৰ্মিত কৰে দিয়েছেন যেখানে বিদ্যালয়হৰে যাওয়াৰ উপযুক্ত সকল বালক-বালিকাকে অবশ্যই বিদ্যালয়ে পঠাতে হবে। ২০০০ সালেৰ মধ্যে বাল্লাদেশকে 'সব পেয়েছিৰ দেশ' ইলাপ্তারে জন্য সরকার দৃঢ়ত্বিত। তাই 'দু-হাজাৰ সালে সবাৰ জন্য বাস্তু, সবাৰ জন্য শিক্ষা' প্ৰোগ্ৰাম বাবাৰ শোনা যাব। যাৱা শিক্ষা ও বাস্তু সমস্যা নিয়ে চিঠি দেয় তাৱা এই আশাৰাদী প্ৰোগ্ৰাম দুটি অৰ্থাৎ '২০০০ সালে সবাৰ জন্য শিক্ষা', '২০০০ সালে সবাৰ জন্য বাস্তু'ৰ কথাটা দিয়ে তুল কৰেন। চিঠি দেখাৰ ব্যাপারে পঞ্জীয়ন শীৰ্ষে 'সংকৰ্তা'ৰ প্ৰসংসনূচক কিংবা ধৰ্মনৃষ্টী সৃষ্টিকৰ্তাৰ মাঝ দেখা দিয়ে তুল কৰাৰ মত এই চিঠিটোৱাৰ কী কল দেয় কেন্দ্ৰ জানে না। এসব চিঠিৰ বেলিৰ তাগ সরকাৰকে উদ্দেশ কৰে দেখা। কিন্তু সরকারীৰ অবস্থা হয়েছে সেই প্ৰাদৰ্বাক্যেৰ 'পিঠে বেঁধেছি কুলো' আৰু 'কানে দিয়েছি ভুলো'ৰ মত। বাক্যবাণ তাদেৱ পৃষ্ঠদেশে বিড় হয় না। আৱ আবেদন নিবেদন তাদেৱ কৰ্তৃত্বে পৌছায় না।

যোধাৰী ছাত্র-ছাত্রীদেৱ বৃত্তিৰ কথাটা দিয়ে তুল কৰেছি। সরকাৰী বৃত্তিৰ টাকা দেয়া বৰু আবেছেন। কিন্তু সাকলেৰ ঢাকে বুব জোৱে কাঠি দিয়েছেন। উয়ালেৰ রাজনীতি তো প্ৰধানমন্ত্ৰী থেকে পুৰো মৰী, আধা-মৰী সবাই বলেন। আৱ সঠিকভাৱে বলতে গেলে তাৱা প্ৰধানমন্ত্ৰী বেগম খালেদা জিয়াৰ কথাৰ প্ৰতিফলনি তোলেন।

শিক্ষাবাটে সৰ্বোচ্চ ও বেকৰ পৱিত্ৰ পৰিয়াণ টাকা

বৰাদেৱ কথা হৱ-হামেশা প্ৰধানমন্ত্ৰী থেকে,

শিক্ষামন্ত্ৰী সবাই বলছেন। তবে বৃত্তিৰ টাকা কোনু বৃত্তিতে বৰু আবেছেন তা একবাৰও বলেন না।

অধ্য সরকাৰীৰ মৰী, প্ৰতিমন্ত্ৰী থেকে, যাৱা

চিঠি দেন যে সরকাৰী শিক্ষানীতি সমালোচনা

কৰেন,

শিক্ষকেৰ দূৰবহুৰ কথা বলেন,

যে ছাত্ৰ

সেশন ছটেৰ জন্য হতাপায় তোমে সবাই তাদেৱ

কথা তুল কৰেন 'শিকাই আতিৰ যেৱসন্দৰ্ভ' বলে।

কিন্তু কোন ফলেদায় হয় না। আমৱাৰ সবাই ভুলো

গেছি আমাদেৱ কথা ছাড়া আৱ সব আচাৰআচাৰণ

কাজকৰ্ম মেৱলন্ডৰ্ভী জীবেৰ মত নয়। আমাদেৱ যত

জোৱ বুবো। কাজে নয়। তাই আমাদেৱ নিৰ্বাচিত

সরকাৰও কথায় বড়, কাজে দড় নয়।

গৱীৰ যোধাৰী ছাত্রীয়া যাৱা বৃত্তি পাওয়াৰ

তালিকাবৃত্তি, তাৱা চিঠি দেয়, আৰুতি আনাৰ বৃত্তিৰ

টাকাৰ জন্য।

সরকাৰী জৰাবদাইহিমূলক, কিন্তু এসব

চিঠিৰ কোন অবাব দেয়াৰ প্ৰয়োজন বোধ কৰেন না।

যদি এমন কোন চিঠি প্ৰকাশিত হয়, যাতে এৰন

কোন বক্তব্য ধাকে দেখানে সরকাৰ কিংবা

বাধ্যতামূলিক

প্ৰতিষ্ঠানেৰ কাজকৰ্ম সম্পর্কে বিলুপ্ত

ধৰণা দেয়া হয়, তাৱ প্ৰতিবাদ বা বিজোৱিত হাত্যা

২৪ ঘণ্টাৰ মধ্যে আসে। কিন্তু সরকাৰী নিকট

আবেদন-নিবেদন আনিয়ে বেচিঠি, দেখানে সরকাৰ

যাক সহযোগ কৰেন। কোন বাস্তু দেন না।

সরকাৰীৰ কাজকৰ্ম সম্পর্কে গণমাধ্যম অৰ্থাৎ

প্ৰতিও-চিভিতে দেসৰ সংবোদ পৱিত্ৰেশিত হয় তা

কাজ কথায় বলা চলে যে, সকল বৃত্তিস্থ সরকাৰী

প্ৰাপ্য। এই নীতি সৰ্বত্র অনুসৰণ কৰা হয়। কেন বৃত্তিৰ টাকা দেয়া হৈলৈ না। কৰে দেয়া হবে। এখন দিতে অসুবিধা কোথাৰ, তা নিয়ে কথা উঠলৈ একটা জ্বাৰ কালেভদ্ৰে পাওয়া ষাধাৰণ যে, কোন খাত থেকে দেয়া হৈব তা এখনও নিৰ্ধাৰিত হয়নি। তবে সাৱাৰহৰ ধৰে সরকাৰী কী কৰ কৰেন এৱকম বেয়াড়া প্ৰশ্ন কৰলৈ কৰ্তৃব্যতিৰিক্ত হন। এইচএসসিতে ঈইপ্ৰেভেল পাৰাৰ মতো বেজান্ট কৰি। একবুক আশা ও আগামী দিনেৰ ষণ্ঠো বিভোৱা হয়ে অনাৰ্মে ভৰ্তি হলাম। অভ্যাস হিল সরকাৰ কৰ্তৃক ২/৩ মাসেৰ মধ্যে বই কেলাৰ জন্য ভাতা পাৰ, কলেজেৰ বেতন ছি হৈব এবং আজো আনুবন্ধিক সুযোগ-সুবিধা তোগ কৰিব। হায়ে,

অপৱেৱ নিন্দা কৰা সহজ, কিন্তু ভাল কাজ কৰা কত কঠিন, তাৱ উদাহৱণ বোধ হয় বৰ্তমান নিৰ্বাচিত সরকাৰ। সরকাৰ বিভিন্ন ক্ষেত্ৰে যেসৰ সাফল্যেৰ ফিরিস্তি দেন বাস্তবে তা ধোপে টিকে না।

* * * * *

এখানে অন্যান্য ক্ষেত্ৰেৰ অসঙ্গতিৰ কথা আলোচনা অপ্রয়োজনীয়। এই একটি খাত শিক্ষা যা আজ নানাভাৱে বিপৰ্যস্ত-সন্তোস, সেশনজট, / শিক্ষার উপকৰণেৰ মূল্য বৃত্তিৰ কাৰণে তাৱ সঙ্গে যোগ হয়েছে এখন সরকাৰীৰ প্ৰদত্ত বৃত্তি বন্ধ কৰে দেয়াৰ ব্যবস্থাটি।

উপকৰণ। ১৯৯১ সালে যে হেলেটি অধৰা যেয়েটি এসএসসি উত্তীৰ্ণ হয়ে যোধা তালিকায় হান পেয়ে সরকাৰী বৃত্তি পাওয়াৰ অধিকাৰী হয়েছে, তাৱা কিন্তু এখনও বৃত্তিৰ টাকা পায়নি। সামনে এইচএসসি প্ৰাৰ্থকাৰী জন্য কিম জমা দিতে হবে, ফয়ম কিলোগ্ৰাম কৰতে হবে। টাকাৰ দৱকাৰ। গৱীৰ বাপ-মা'ৰ সন্তান। টাকাৰ টানাটানি। ভৱসা বৃত্তিৰ টাকা। সে গুড়ও রালি। কাৰণ সৰকাৰ নিৰ্বিকাৰ।

এদিকে কয়েকদিন আগে টিভিতে একটি বিভক্ত অনুষ্ঠান দেখেছিলাম। বিভক্তেৰ বিবৰ হিল উচ্চ শিক্ষাৰ হার তথ্য যোধাৰী ছাত্রদেৱ জন্য খোলা থাকা উচিত। এৰ পকে বিপক্ষে সুভি দিয়েছে অংশৰহকাৰী ছাত্র-ছাত্রিগণ। সেখানে অবস্থা এ কথাটা বিবেচনাৰ জন্য রাখা হয়নি যোধাৰী ছাত্র-ছাত্রী যদি গৱীৰ হয়, তাৱ কাছে উচ্চশিক্ষাৰ হার কীভাৱে বুলে দেয়া হবে। গৱীৰ যোধাৰী ছাত্র-ছাত্রী হাজিৰ নাই তাৱ কাজে বুলে দেয়া হৈব। গৱীৰ যোধাৰী ছাত্র-ছাত্রী হাজিৰ নাই তাৱ কাজে বুলে দেয়া হৈব। আমাৰ বিশ্বাস, জীৱন বৰে টিকে ধৰা কোন হাত কৰিব। কিন্তু আদৰ্শ ছাত্র হওয়া কৰা না। আমাৰ জিজ্ঞাসা- 'সৰকাৰ শিকা ধাতে সৰ্বোচ্চ ব্যবৰাদ কৰেছেন'- কথাটি কি দাদা-বুড়োৰ পৰ, না কমতাসীন সৰকাৰ যোধাৰী ছাত্র-ছাত্রীদেৱ দয়নে এ ব্যবৰাদ কৰেছেন? শিক্ষাবাটে সৰ্বোচ্চ ব্যবৰাদ কৰা হয়েছে আবাৰ ছাত্র-ছাত্রীদেৱ বৃত্তি প্ৰদান বৰু কৰে দেয়া হৈব- এমন পৌজাবুৰি, অযৌক্তিক সিদ্ধান্ত বৰ্তমান সৰকাৰ কি কৰে গ্ৰহণ কৰলেন, তা ভাবতে অবাক লাগে। আমাৰ এ লেখা গড়ে কেউ কৰণার হাত প্ৰসাৰিত কৰলে অপমানিত হবো। সৰকাৰীৰ কাছে আমাৰ বৃত্তিৰ ন্যায়সংৰক্ষণ হিস্তা চাই।'

গৱীৰ যোধাৰী ছাত্রীয়া এৱ আগেও চিঠি দিয়েছে। কিন্তু প্ৰতিষ্ঠানে একজন ছাত্র-সন্তোষ একটি চিঠি দিয়েছে। ছাত্রটিৰ নাম ইকবাল খান 'আমাৰ বৃত্তিৰ হিস্তা চাই' শীৰ্ষক চিঠিটি নিৰৱৰণঃ